

що юридична освіта не є тим базисом для особи, яка займає найвищу посаду в системі органів прокуратури України, і знання права з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави не потрібно. Переконані, що такі вимоги до посади Генерального прокурора неминуче призведуть до конфлікту.

Приходимо до висновку, що процес реформування органів прокуратури отримав гарний старт. Принаймні, у новому законі про прокуратуру було враховано більшість побажань та пропозицій експертів Венеційської комісії. Що ж стосується певних недоліків, які, на жаль, мають місце у вказаному законі, сподіваємось, що вони «безболісно» можуть бути усунені шляхом внесення окремих змін до певних його положень.

Література

1. Попович В. Плюси і мінуси нового закону про прокуратуру / В. Попович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/658-schodo-novogo-zakonu-ukrayiny-pro-prokuraturu-vid-14-jovtnya-2014-roku>

2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

3. Господарський кодекс: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

УДК 343.346 (043.2)

Мусиченко О. М., викладач,
Миколаївський інститут права Національного університету
«Одеська юридична академія», м. Миколаїв, Україна

ТЕРМІНОЛОГІЧНА ТОЧНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ КРИТЕРІЇВ ЗРОЗУМІЛОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ)

Якість кримінального закону є проблемою більш масштабною, аніж якість будь-якого іншого нормативного акта, адже від його якості залежить ефективність. Якісний кримінальний закон передусім має бути зрозумілим, адже як вказано в одному з рішень Європейського суду з прав людини: коли національний закон передбачає можливість позбавлення свободи, такий закон має бути достатньо доступним, чітко сформульованим і передбачуваним у своєму застосуванні (Новік проти України).

Одним із критеріїв якісного кримінального закону є використання

термінології, яка характеризується точністю, чіткістю, однозначністю. Крім того, оскільки тлумачення кримінально-правових норм потребує звернення до інших нормативно-правових актів, що пояснюється широким колом охоронюваних відносин, слід прагнути до уніфікації термінології, яка передбачає декілька рівнів: у межах одного юридичного тексту, внутрішньогалузева уніфікація, міжгалузева уніфікація термінів. Приведення юридичних термінів до одноманітності, до єдиної системи – одне з важливих завдань сучасної науки. Втім, у Кримінальному кодексі України не завжди дані вимоги до термінів дотримані, що є підставою для додаткового тлумачення кримінально-правових норм, створюють складнощі при їх застосуванні.

Для прикладу хочеться звернутися до розділу I «Злочини проти основ національної безпеки України». Останнім часом, у зв'язку з тим, що територіальна цілісність, суверенітет нашої держави перебуває під загрозою, і почастишали випадки вчинення злочинів проти основ національної безпеки (якщо у 2012 р. не зареєстровано жодного злочину, передбаченого розділом I Особливої частини КК, а в 2013 р. за даними Генеральної прокуратури України (Єдині звіти про кримінальні правопорушення) обліковано лише 8 таких кримінальних правопорушень, то в 2014 р. – вже 527, 2015 р. – 473, 2016 р. – 302), питання охорони національної безпеки, в тому числі кримінально-правовими засобами є актуальними.

Стосовно термінологічного апарату даного розділу КК, звертає на себе увагу передусім назва розділу, зокрема, вжитий термін «національна безпека». Закон України «Про основи національної безпеки України» в ст. 1 визначає національну безпеку як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах ...» і далі перераховує найрізноманітніші сфери – від правоохоронної діяльності до використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин [2]. Тобто, відповідно до Закону національна безпека включає в себе ще й особисту та суспільну безпеку, а не лише державну. Виходячи з приведеного в Законі розуміння національної безпеки, у багатьох випадках статтями різних розділів Особливої частини КК (зокрема розділів V, VIII, IX, XIV, XVII та ін.) встановлено відповідальність за створення зазначених та інших загроз основам національної безпеки України. Проте, кримінальні правопорушення, передбачені ст. 109-114-1 КК, захищають передусім інтереси держави. Законодавець, розглядаючи основи національної безпеки України як родовий об'єкт проти однойменних злочинів, узяв за об'єкт тільки державну безпеку. «Відірвавши» від об'єкта національної безпеки лише державну безпеку, тим самим неаргументованого і безпідставно

замінивши раніше вживану назву «Злочини проти держави» іншим – «Злочини проти основ національної безпеки».

Назви розділів, глав КК інших держав, у які поміщено статті, аналогічні або подібні статтям 109-114-1 КК України, також переконують в правильності висловленої тези. Так, глава X КК Латвії має назву «Злочини проти держави», глава XVII КК Польщі – «Злочини проти Республіки Польща», глава XVII КК Молдови – «Злочини проти публічної влади і безпеки держави», глава XIII КК Білорусі «Злочини проти держави і порядку здійснення влади і правосуддя», розділ 2 КК ФРН «Державна зрада і загроза зовнішній безпеці», розділ III КК Румунії – «Злочини проти влади і державних кордонів», КК глава 29 Російської Федерації – «Злочини проти основ конституційного устрою і безпеки держави». Як бачимо, термін «національна безпека» не вживається. Використовується формулювання «проти держави» або терміни «безпека держава», що є більш вузьким поняттям порівняно з вжитим у КК, і не суперечить правилам побудови кримінального закону.

Звертає на себе увагу також використання в диспозиції ст. 111 КК «Державна зрада» виразу «діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України». Таким чином у даній нормі розкривається безпосередній об'єкт вказаного злочину, що не є характерним для побудови диспозицій статей КК України. Далі після двокрапок (використовується підрядний безсполучниковий зв'язок) розкривається об'єктивна сторона злочину шляхом переліку альтернативних діянь.

Із такого формулювання безпосереднього об'єкта можна виокремити елементи: вчинене на шкоду 1) суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності; 2) державній безпеці; 3) економічній безпеці; 4) інформаційній безпеці. Очевидно, що терміни, що позначають поняття «державна безпека», «економічна безпека», «інформаційна безпека» є складовими більш широкого поняття «національна безпека», що впливає із ст. 7 вищезгаданого ЗУ «Про основи національної безпеки України». Разом з тим цим Законом визначено, що загрозами державній безпеці є «посягання з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян», тобто шкода «суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності» і є шкодою державній безпеці.

Крім зазначеного, в наукових джерелах також зазначається, що державна безпека – збалансований стан держави, який досягається шляхом прогнозування, попередження, виявлення та мінімізації негативного впливу існуючих і ймовірних загроз основним ознакам держави (насамперед, інститутам державної влади, територіальній

цілісності, суверенітету, грошово-кредитній та податковій системам) [3, с. 74]; стан (властивість) держави, при якому створені умови для існування встановленого конституційного ладу, суверенітету і територіальної цілісності України [4, с. 195]. Виходить, в ст. 111 КК законодавець в одному реченні, використовуючи однорідні додатки, описує поняття, вживає далі термін, яким позначається дане поняття, що порушує техніко-юридичні правила викладу. Таким чином, порушується зрозумілість викладеного, і як бачимо, такий виклад потребує додаткового тлумачення норми в цілому.

Отже, точність, однозначність, єдність термінології, вживаної в КК України, сприяє його зрозумілості та в цілому підвищує якість кримінального закону.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
3. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових поняття / І. Ф. Корж // Правова інформатика. – 2012. – № 4 (36). – С. 69-75.
4. Чуваков О. А. Національна і державна безпека: співвідношення понять / О. А. Чуваков // Правова держава. – 2012. – № 15. – С. 193-196.

УДК 343 (043.2)

Навроцький В. О., д.ю.н., професор,
Львівський державний університет
внутрішніх справ, м. Львів, Україна

БЕЗПЕКУ ЛЮДИНИ, ОСОБИ ЧИ ГРОМАДЯНИНА ЗАХИЩАЄ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ?

Необхідність зупинитися на цьому питанні викликана, зокрема, тим, що законодавець у відповідних статтях КК використовує різні терміни. Наприклад, в ст. 133 йдеться про зараження венеричною хворобою іншої *особи*, а у ст. 142 відповідальність встановлена за незаконне проведення дослідів над *людиною*, в ст. 1 КК, йдеться про те, що завданням КК є правове забезпечення охорони прав і свобод *людини і громадянина*.

Очевидно, що ці поняття нерівнозначні. Під людиною звичайно розуміють відповідну біологічну істоту (безвідносно до її віку, статі, розумових здібностей, стану фізичного здоров'я). Тому, коли йдеться про кримінально-правову охорону людини, то це поняття охоплює немовлят,